

JAK JE JEDINO NAJMOĆNIJI

U prethodnom delu sam pomenuo postojanje radne zajednice nema~konarodnih saveza, pa bih na ovom mestu hteo da sasvim kratko pojasnim problem ovih radnih zajednica.

Uop~teno se pod radnom zajednicom podrazumeva grupa saveza koji radi olak~anja svog rada stupaju u izvestan medusobni odnos, biraju zajedni~ko vodstvo vece ili manje kompetencije i zajedno sprovode zajedni~ke akcije. Vec iz toga proizilazi, da se ovde mora raditi o udru~enjima, savezima ili partijama ~iji ciljevi i putevi nisu previ~e udaljeni. Tvrdi se da je to uvek slu~aj. Na normalnog prose~nog gradanina deluje koliko radosno toliko urniruje da ~uje da su takvi savezi, time ~to su se na~li u ovakvoj "radnoj zajednici", najzad otkrili "zajedni~ko ~to ih povezuje", te da potiskuju "ono ~to razdvaja". Pri tom vlada op~te uverenje da uz ovakvo ujedinjavanje dolazi porast sile, te da ove, ina~e slabe grupice, time iznenada postaju jedna moc.

To je ipak naj~e pogre~no!

Interesantno je i u mojim o~ima vatno za razumevanje ovog pitanja, da se stvori jasna slika o tome, kako uop~te mote da dode do stvaranja saveza, udru~jenja ili sli~nog, koji svi tvrde da tele da slede isti cilj. Po sebi i za sebe bi ipak bilo logi~no da jedan savez brani jedan cilj, da se po zdravom razurnu vi~e saveza ne bori za isti cilj. Bez sumnje je onaj cilj najpre opazio jedan savez. Neki ~ovek na nekom mestu objavljuje neku istinu, poziva na re~avanje nekog pitanja, postavlja cilj i formira pokret koji treba da sluZi ostvarenju nJegove namere.

Time se osniva udru~enje ili partija, koji, vec prema svom programu, treba ili da izvr~i otklanjanje postojećih mana ili da postigne posebno stanje u buducnosti.

Cim jedan takav pokret otivi, time prakti~no poseduje izvesno pravo prioriteta. Bilo bi samo po sebi razumljivo, da se svi ljudi, koji nameravaju da se bore za isti cilj kao on, uklju~e u takav pokret i time oja~aju njegovu snagu, da bi tako mogli bolje da slute zajedni~kom poslu. Naro~ito bi svaka duhovno bodra glava morala da ba~ ovo u~lanjivanje oseti kao pretpostavku za stvami uspeh zajedni~ke borbe. Stoga bi logi~no i uz izvesno po~tenje (od toga mnogo zavisi, kako cu kasnije dokazati) za jedan cilj morao da postoji samo jedan pokret.

Cinjenici da to nije tako, mogu se pripisati dva uzroka. Jedan od njih bih hteo da ozna~im skoro kao tragi~n, dok je drugi talostan i treba ga traZiti u samoj ljudskoj slabosti. Medutim, u najdubljoj osnovi ja u oboma vidim samo ~injenice koje su pogodne da uvecaju htenje po sebi, njegovu energiju i intenzitet, te da ovim pothranjivanjem delatne snage Ijudi najzad omoguće re~avanje problema koji je u pitanju.

Tragi~an uzrok, za~to se pri re~avanju određenog zadatka naj~esce ne ostaje na jednom jedinom savezu, je sledeci: Svako delo velikog stila na ovo

329

zemlji ce, opste uzev, biti ispunjenje 1;elje, koja vec odavno postoji u milionima ljudi, ~e1;nje koju rnnogi potajno gaje. Da, mo1;e da se dogodi da

vekov i njivo prijelikuju resavanje određenog pitanja, jer uzdisu zbog nepodnošljivosti postojećeg stanja, a ispunjenje ove opstene se ne nazire. Narode, koji iz takve nevolje više uopšte ne nadu nijedno herojsko resenje, moćemo označiti kao impotentne, dok životnu snagu naroda i opredeljenje za život koje ona još garantuje, smatramo najočitije dokazanim, kada mu sudbina jednog dana za oslobađanje iz velike prinude ili za otklanjanje gorke nevolje ili za zadovoljenje nemime, nesigurne duše pokloni za to obdarenog ovek, koji će najzad doneti dugo željeno ispunjenje. ~

U bicu je takozvanih velikih pitanja vremena, da u njihovom rešavanju učestvuju hiljade, da se mnogi smatraju pozvanim, čak, da sama sudbina različe predlaže za biranje, da bi onda u slobodnoj igri snaga pobedu konačno dodelila jačem, sposobnijem, i poverila mu resavanje problema. Tako može biti, da vekovi, nezadovoljni formom svog religioznog života, čeznu za novinom, te da iz te duševne čelnje proizadu desetine i više ljudi, koji se na osnovu svog razumevanja i svog znanja smatraju pozvanim za resavanje ove religiozne nevolje, da bi se pojavili kao proroci novog učenja ili bar kao borci protiv postojećeg.

Sigurno će i ovde, na osnovu prirodnog uređenja, najjači biti određen za to da ispuni veliku misiju; samo saznanje da je baš taj jedan isključivo pozvan, drugima najviše dode vrlo kasno. Oni se, naprotiv, svi smatraju ravnopravnim i pozvanim za rešavanje zadatka, a okolina obično najmanje može da razlikuje ko od njih, sposoban samo za najveće jedino zaslužuje njenu podršku.

Tako se tokom vekova čak često u istom vremenskom odeljku pojavljuju različiti ljudi, osnivaju pokrete da bi branili ciljeve koji su, bar kako se tvrdi, isti ili ih pak velika masa smatra istima. Sam narod gaji neodređene želje i ima opšta ubeđenja, a da ne može tačno da razjasni pravo biće cilja ili sopstvene želje ili čak mogućnost njihovog ispunjenja.

Tragika je u tome da oni ljudi na sasvim različitim putevima teže istom cilju, ali se ne poznaju te stoga, u najistijoj veri u sopstvenu misiju, smatraju da su obavezni da bez obzira na druge, idu sopstvenim putem. Da takvi, pokreti, partije, religiozne grupe nastaju potpuno nezavisno jedna od druge, samo iz opsteg htenja vremena, da bi se aktivirali u istom pravcu, je ono, što bar na prvi pogled izgleda tragično, jer isuvise naginje misljenju, da bi snaga, rasipana na različite puteve, sačeta na jedan jedini, mogla da bne i sigurnije vodi uspehu. Ovo međutim nije slučaj. Vec priroda sama svojom neumoljivom logikom donosi odluku tako što različitim grupama dopusta da se međusobno takmiče, ali se bore za poredničku palmu, pa cilju vodi pokret koji je izabrao najjasniji, najblin i najsigurniji put. Ali kako bi spolja trebalo odrediti ispravnost ili neispravnost nekog puta, ako se ne bi oslobodio put igri snaga, poslednja odredba oduzela doktrinamoj odluci ljudskih sveznadara i predala pouzdanom dokazivanju

330

j

oiglednog uspeha, koji će konačno, uvek dati poslednju potvrdu ispravnosti nekog delanja!

Ukoliko dakle, različite grupe odvojenih putevima marširaju ka istom cilju, onda će, ukoliko su saznale za postojanje sličnih težnji, temeljitije ispitati prirodu svog puta, ako je moguće isti skratiti, i uz naprezanja krajnje energije pokušati da brže dostignu cilj.

Tako iz ovog takmičenja proizilazi vaspitavanje pojedinaca, i ovetanstvo ne retko za svoje uspehe ima da zahvali učenicima, koja su izvedena iz zle sudbine ranijih propalih pokušaja.

Tako u, na prvi pogled, tragičnim činjenicama početnog razdora, nastalog bez svesnog učesnika pojedinca, prepoznavamo sredstvo kojim se konačno postize najbolji način rada.

U istoriji vidirno da se prema shvatanju većine, oba puta kojima se nekad moglo poći na rešavanje nemačkog pitanja i čiji su najvažniji reprezentanti bili Austrija i Prusija, Habzburgovci i Hoencolemi, od početka morala biti ispoljena; prema njihovom gledištu trebalo se ujedinjenim snagama prepustiti jednom ili drugom putu. Ali onda bi se išlo putem na kraju značajnijeg predstavnika; namera Austrije, pak, nikad nije vodila nemačkom Rajhu.

A onda je uskrslo carstvo natičeg nematkog jedinstva upravo iz onoga što su milioni Nemaca krvarećeg srca osećali kao poslednji i najstrašniji znak naše bratske nesloge: nematka carska knjažica je u stvari uzeta na bojištu kod Kenegreca, a ne u borbama pred Parizom, kako se kasnije mislilo.

Tako osnivanje nemačkog Rajha po sebi nije rezultat bilo kog zajedničkog htenja na zajedničkom putu, već pre rezultat svesne, ponekad i nesvesne borbe za hegemoniju, iz koje borbe je Prusija konačno izašla kao pobednik. A onaj ko se u partijsko-političkoj zaslepljenosti nije odrekao istine, morao da potvrdi, da takozvana mudrost ovek nikada ne bi donela istu mudru odluku, kakvu bi konačno ostvarila mudrost života tj. slobodne igre snaga. Jer ko bi u nemačkim zemljama pre dve stotine godina ozbiljno i poverovao da bi Hoencolemovska Prusija jednom bila zametak, osnivač i učitelj novog Rajha, a ne Habzburg? Ko bi danas još hteo da porekne, da je sudbina tako bolje uradila; da, ko bi danas uopšte mogao da zamisli Nemački Rajh, koji bi nosio principe pokvarene i propale dinastije?

Ne, prirodni razvoj je najboljeg najzad doveo na on o mesto koje mu je pripadalo, iako nakon stogodišnje borbe.

To će uvek biti tako, većno će ostati tako kako je uvek bilo do sada.

Stoga ne treba zaliti ako se različit ljudi daju na put da bi dospeli do istog cilja: najjači i najbrži će na taj način postati priznat i postaći pobednik.

Postoji jor; jedan drugi uzrok zašto u životu naroda često pokreti prividno iste prirode pokušavaju da postignu prividno isti cilj ali različitim putevima. Ovaj uzrok ne samo da nije tragičan, već čak baš Zalostan. On leži u tuznoj mešavini zavisti, Ijubomora, astoljubivosti i lopovskih nazora koje na 1.alost ponekad nalazimo ujedinjene u pojedinim subjektima ovetanstva.

331

1

Kao što se naime, pojavi tovek, koji duboko spoznaje nevolju svog

naroda i koji, po~to sebi konatno razjasni sn bolesti, ozbiljno poku~a da je ukloni, kad utvrdi cilj i izabere put koji moze da dovede do tog cilja -onda sitni i najsitniji duhovi postaju odrnah pazljivi i fustro prate delanje ovog toveka, koji je na sebe privukao pogled javnosti. Ba~ kao vrapci koji, naizgled potpuno nezainteresovani, au stvari ipak krajnje napeti, neprekidno posmatraju srecnijeg sadruga, koji je prona~ao mrvicu hleba, da bi ga u trenutku nepromi~ljenosti opljatkali, tako i ovi Ijudi. Potrebno je da neko samo pode novim putem, pa se vec mnoge lenje dangube zabezeknu, i naslute unosan zalogaj koji bi mogao biti na kraju tog puta. Cim onda pronadu gde se on otprilike moze naci, pridiZu se, da bi drugim, po moguestvu bnim putem stigli do cilja.

Ako je sada novi pokret osnovan i ako je primio svoj novi program, dolaze oni Ijudi i tvrde, da se bore za taj isti cilj; ali ni za zivu glavu tako ~to se iskreno uvrste u redove takvog pokreta i tako priznaju njegov prioritet, vec pokradu program, i na tome grade sopstvenu partiju. Pri tom su dovoljno besramni, da bezbriznoj okolini garantuju da su vec mnogo ranije zeleti ba~ isto kao i drugi, i ne retko im uspeva da sebe time postave na najpovoljnije svetlo, umesto da opravdano dozive op~ti prezir. Zar nije velika drskost, tvrditi pogre~no, zadatak koji je drugi zapisao na svoju zastavu, napisati na sopstvenu, preuzeti njegove programske smemice a onda, kao da je sve to sam stvorio, ici sopstvenim putem? Ova drskost se narotito pokazuje u tome, da isti elementi koji su najpre svojim novim tvorevinama prouzrokovali rascep, prema iskustvu, najte~ce govore o neophodnosti jedinstva i sloge, tim pomisle da su primetili da se prednost protivnika ipak vi~e ne moze dostici. Takvom postupku treba zahvaliti takozvani "narodni rascep".

Svakako da je stvaranje titavog niza grupa, partija itd. oznatenih kao narodne, godine 1918/1919. usledilo od strane osnivata sasvim neduzno iz prirodnog razvoja stvari. Iz svih njih se vec 1920. kao pobednica polako iskristalisala NSDAP. Principijelno po~tenje pojedinatnih osnivata se nije moglo dokazati nitim blistavijim do odlukom, kod mnogih zaista vrednom divljenja, da jatem pokretu zrtvuju sopstveni, otigledno manje uspe~an, tj. da ga raspuste ili bezuslovno uvrste u njega.

Ovo posebno vaZi za glavnog borca tada~nje Nematko -socijalistitke partije u Nimbergu, Juliusa Strajkera. NSDAP i DSP su nastale sa istim krajnjim ciljevima, ali potpuno nezavisno jedna od druge. NajvaZniji pobomik DSP je bio, kako je reteno, tada~nji nastavnik Julius Strajker u Nimbergu. S potetka je i on bio tvrsto uveren u misiju i buducnost svog pokreta. Ali, kako je morao da jasno i nesumnjivo spozna vecu snagu i jati rast NSDAP, preki~nuo je svoj rad za DSP i sindikat i pozvao svoje pristalice da se prikljute NSDAP, koja je iz medusobne borbe proizišla kao pobednica, i u njenim redovima se dalje bore za zajednitki cilj. Li~na koliko te~ka u osnovi testita odluka.

Iz tog novog doba pokreta nije preostao nikakav rascep, vec je ~asno htenje onda~njih ljudi skoro potpuno vodilo takode tasnom, pravom i

postojanje, kako je već naglašeno, bez izuzetka zahvlujuje drugom uzroku koji sam naveo: Castoljubivi ljudi koji pre toga nikada nisu imali ni sopstvene ideje, a još manje sopstvene ciljeve, osetili su se "pozvanim" upravo u trenutku u kom su videli kako uspeh NSDAP. neosporno sazreva.

Odjednom su nastali programi koji su potpuno prepisani iz našeg.

Branjene su ideje koje su preuzete Od nas, postavljani ciljevi za koje smo se već godinama borili, birani putevi kojima je NSDAP. već odavno pošla.

Pokušavali su da svim sredstvima objasne zašto su bili primorani da osnuju ove nove partije, uprkos NADAP. koja je već odavno postojala; sarno, što su podmetani plemenitiji motivi, toliko su neistinitije bile one fraze.

U stvari je jedan jedini osnov bio merodavan: lično našoljublje osnivača da igraju ulogu kojoj sopstvena patuljasta pojava po sebi odjista nije donosila njista drugu do velikog sfracda da se preuzmu tude ideje, strah koji je u uobjaženom građanskom zivotu obječno OZ11ašavan kao lupeški j

U predstavama i idejama drugih tada nije bilo nicega što takav politicki kleptornan za najkrace vreme ne bi sakupio za svoj novi poduhvat.

Oni koji su tako radili, bili su medutim, isti oni ljudi koji su Onda kasnije suznog oka duboko zalili zbog "nacionalnog rascjepa" i neprestano pricali o "neophodnosti jedinstva", u tihoj nadi, da ce druge ipak rnci da na kraju toliko nasamare, da bi oni, umorni od vecitog optufujućeg krika, uz dotad ; potkradene ideje lopovima pred noge bacili i pokrete, stvorene radi njihovog sprovođenja.

Ukoliko irn ovo ipak nije uspevalo a UnOSnOst novih poduhvata, zahvaljujuci niinornim duhovnim razmerama njihovih posednika nije r ~ odrZavala On9 što je obecavala, Onda SU obicno u svakom slucaju davali za manju cenu, i bili su srećni ako sU mogli da pristanu U neku od takozvanih radnih zajednica.

Sve što tada nije moglo da stoji na sopstvenim nogama, okupljalo se u takve radne zajednice; sigurno polazeci od toga da osam kljakavaca, zakacenih jedan za drugog sigurno daju gladijatora.

Ali ako se rnedu kljakavcima nalazio zaista jedan zdrav onda mu je trebala sva njegova snaga samo da bi drugog odrZao na nogama, pa je tako na kraju i sam oćakavio.

Zajednicki rad u takozvanim radnim zajednicama treba uvek da posmatramo kao pitanje taktike; ipak ne smemo da pri torn zaboravimo sledece principijenlo saznanje: .

Stvaranjem raQ1fe zajednjce se slaba udruženja njkad ne preobraćavaju u jaka, ali jedno jako udruženje moze j hoće ne retko da kroz nfih oslabi Mjšljenje, da jz spajanja slabih grupa mora da prozade snaZan faktor, je netačno, posto ce Cak majoritet u svakoj fonnj j pod svim pretpostavkama prema jskustvu bjti reprcel;lt8c11t gluposti j strasljivosti, pa je prema tome svako mnoštvo saveza, kao sto njjmc diriguje samojzabrano vodstvo od vjše lica, prepušteno strašljivostj j slabosti Takvj m sjedinjavanjem se prekida slobodna jgra snaga, zaustavlja borba za jzbor najboljeg j timc zauvek

333

sprešava neophodna i konačna pobeda zdravijeg i našeg. Takvi spojevi su

dakle, neprijatelji prirodnog razvoja, jer najviše ometaju rešavanje problema za koji se bori, mnogo više nego što ga potpomazu.

Može da se desi, da se iz iste taktičkih razmatranja, najviše vodstvo nekog pokreta, koje gleda u budućnost, za vrlo kratko vreme saglasi sa sličnim savezima o obradi određenih pitanja, pa možda preduzme i iste korake. Samo ovo nikad ne sme da vodi ovekovečujućem stanju, ako pokret sam ne želi da se time odrekne svoje oslobađajuće misije. Jer ako se na kraju upetlja u takvo ujedinjenje, gubi mogućnost a i pravo da u smislu prirodnog razvoja pusti sopstvenu snagu da potpuno deluje, da tako savlada rivale i kao pobednik dosegne postavljeni cilj.

Nek se nikad ne zaboravi da sve stvamo veliko na ovom svetu nisu izborile koalicije, već je to uvek bio uspeh jednog jedinog pobednika. Uspehi koalicije već u prirodi svog porekla nose klicu raspada, čak gubitka već postignutog. Velike, zaista svetski prevratničke revolucije duhovne prirode se uopšte mogu zamisliti i ostvariti samo kao borbe titana usamljenih tvorevina ali nikada kao poduhvat koalicije.

Tako se pre svega narodna volja nikada neće stvoriti kompromisnim htenjem narodne radne zajednice, već samo želićemo voljom jednog jedinog pokreta koji se probio protiv svih.